

Spolno prenosive infekcije (SPI)

Svaka seksualno aktivna osoba može dobiti spolno prenosivu infekciju (SPI). Pored HIV-a / AIDS-a postoje i druge SPI. Često se događa da infekcije ne izazivaju simptome i osoba se osjeća zdravom. Postoje strategije za smanjenje rizika od infekcije: cijepljenje, prevencija i liječenje.

Kako se prenose SPI?

SPI se mogu prenijeti intimnim i spolnim kontaktom. Na primjer: analnim, vaginalnim i oralnim spolnim odnosom ili zajedničkom upotrebom igračaka za seks. Moguć je i prijenos infekcija s majke na dijete (tijekom trudnoće, poroda ili dojenja).

Opis najvažnijih SPI

Klamidije

- Uzrok infekcije: bakterija
- Simptomi: klamidije uglavnom ne uzrokuju nikakve simptome, a ako postoje, najčešći su: bolovi prilikom mokrenja, bolovi ili krvarenje prilikom spolnog odnosa, intermenstrualno krvarenje, neuobičajeni iscjedak iz vagine ili penisa
- Prijenos: može se lako prenijeti svim vrstama spolnih odnosa i vrlo je česta infekcija.
- Liječenje: antibiotici
- **Napomena:** ako se infekcija ne liječi, postoji opasnost od upale zdjelice, izvanmaterične trudnoće ili neplodnosti.

Gonoreja

- Uzrok infekcije: bakterija
- Simptomi: gonoreja često ne izaziva nikakve simptome, a ako postoje, tipični su: bolovi u trbuhu, bolovi prilikom mokrenja ili spolnog odnosa, intermenstrualna krvarenja, neuobičajeni iscjedak iz vagine ili penisa
Prijenos: može se lako prenijeti svim vrstama spolnih odnosa.
- Liječenje: antibiotici
- **Napomena:** Ako se infekcija ne liječi, postoji opasnost od izvanmaterične trudnoće ili neplodnosti.

Sifilis

- Uzrok infekcije: bakterija
- Simptomi: simptomi mogu biti vrlo različiti ili neprepoznatljivi. Razvijaju se s različitim stadijima infekcije: ranice na penisu, u analnom području, u vagini ili ustima, zatim crvene mrlje na tijelu, te na dlanovima i tabanima

- Prijenos: može se prenijeti svim vrstama spolnih odnosa.
- Liječenje: antibiotici
- **Napomena:** infekcija se može lako izliječiti. Ako se ne liječi, može doći do dugoročnog oštećenja organa i mozga.

Humani papiloma virus (HPV)

- Uzrok zaraze: virus. Postoje različiti tipovi virusa HP.
- Simptomi: virus u većini slučajeva ne izaziva nikakve simptome. Neki virusi mogu prouzročiti bradavice (spolne bradavice) u genitalnom i analnom području. Drugi virusi mogu prouzročiti promjene na sluznicama. Ove se promjene rijetko mogu razviti u rak (grla maternice, vagine, vulve, anusa, penisa ili grla).
- Prijenos: vrlo čest, svim vrstama spolnog kontakta, uključujući intimni kontakt bez penetracije.
- Liječenje: postoje različiti načini liječenja, ovisno o vrsti problema.
- **Napomena:** Najučinkovitiju zaštitu pruža cijepljenje. Cijepljenje se preporučuje po mogućnosti prije prvog spolnog odnosa, od 11 godine do napunjenih 26 godina starosti. Učinkovito je pak i nakon prvog spolnog odnosa. Cijepljenje je besplatno.

Herpes

- Uzrok zaraze: virus. Postoje dvije vrste virusa.
- Simptomi: prištići na usnama (poznat i kao „grozница na usni“ vrlo je raširen i ne ubraja se u SPI), bolni mjehurići ili čirevi u genitalnom ili analnom području
- Prijenos: izravnim kontaktom s prištićima ili čirevima u kojima se nalazi virus. Prijenos je moguć i ako nema simptoma. Većina odraslih zaražena je bez seksualnog kontakta. Moguć je oralno-genitalni prijenos (npr. kontakt vulve i usta, penisa i usta).
- Liječenje: protivirusni lijekovi ukoliko su simptomi osobito teški.
- **Napomena:** herpes ostaje u organizmu doživotno. Može se uvijek iznova aktivirati. Učestalost izbijanja varira od osobe do osobe.

Hepatitis

- Uzrok zaraze: virus. Postoje različite vrste virusa hepatitisa (A, B i C). Infekcija se naziva „hepatitis“ jer izaziva upalu jetre.
- Simptomi: hepatitis često ne izaziva nikakve simptome. Ponekad se javlja žutilo kože i očiju, temperatura, povraćanje, proljev i gubitak apetita.
- **Različite vrste prijenosa ovisno o tipu virusa:**
- **Hepatitis A:** intimnim kontaktom usta i anusa ili anusa, prsta i usta.
- **Hepatitis B:** oralnim, analnim ili vaginalnim spolnim odnosom. Prilikom poroda može se prenijeti s majke na dijete.
- **Hepatitis C:** krvlju. Tijekom specifičnih seksualnih praksi koje mogu dovesti do ozljeda genitalija ili anusa ili zajedničkom upotrebom pribora za konzumaciju droga (igle, slamčice).
- Liječenje: hepatitis A prolazi sam od sebe. Hepatitis B može postati kroničan. Kronični hepatitis B nije moguće izliječiti. Lijekovima se mogu spriječiti prijenos i oštećenja jetre (ciroza, rak). Virus hepatitisa C može prouzročiti kroničnu infekciju kod koje postoji povećani rizik od razvitka raka jetre. U pravilu se hepatitis C može izliječiti antivirusnim lijekom.
- **Napomena:** cijepljenja protiv hepatitisa A i B vrlo su učinkovita i mogu spriječiti infekciju.

HIV-AIDS

- Uzrok zaraze: virus.
- Simptomi: u prvoj fazi infekcije (2-4 tjedna nakon prijenosa) mogu se pojaviti simptomi slični gripi, kao što su temperatura, glavobolja, znojenje, bolovi u zglobovima i osip kože. U toj se fazi virus lako prenosi između spolnih partnera. Ova se faza odvija neprimjetno i simptomi brzo nestaju. Nakon toga virus dulje vremena ne izaziva simptome, ali se još uvijek može prenijeti. Stoga je važno

redovito testiranje.

- Prijenos: analnim ili vaginalnim spolnim odnosom bez prezervativa ili preventivnog tretmana (PrEP). Prijenos je također moguć zajedničkom upotrebom pribora za konzumiranje droga (igala).
- Liječenje: HIV se ne može izliječiti ali za njega postoje tretmani. Osobe inficirane HIV-om koje se testiraju i podvrgavaju tretmanima ostaju zdrave. Ako infekcija napreduje i ne liječi se, može dovesti do AIDS-a. To je smrtonosna bolest. Aids se u potpunosti može spriječiti tako što se infekcija prije pojave simptoma testira i liječi. Pored toga, liječenje sprječava prijenos infekcije.
- **Napomene:** ne postoji cjepivo protiv HIV-a. Dosljedna upotreba prezervativa tijekom analnog i vaginalnog spolnog odnosa jedna je od učinkovitih strategija protiv HIV-a.
- Postoji tretman u hitnom slučaju, koji se naziva **PEP** (postekspozicijska profilaksa): prilikom spolnog odnosa s visokim rizikom od prijenosa HIV-a moraju se propisati lijekovi što je prije moguće. S tretmanom PEP mora se početi u roku od 48 sati da bi bio učinkovit. Tretman traje 28 dana uz liječničko praćenje. Informacije i/ili PEP dostupni su u bolnicama, centrima za seksualno zdravlje i savjetovalištima (tzv. checkpoints).
- Postoji preventivni tretman protiv HIV-a: naziva se **PrEP** (predekspozicijska profilaksa). Ovaj je tretman vrlo učinkovit u sprečavanju infekcije HIV-om. PrEP ne štiti od drugih spolno prenosivih infekcija. Liječnik mora propisati tretman. Preporučuje se osobama koje prema utvrđenim kriterijima imaju visoki rizik od izlaganja HIV-u.

Kada se trebam testirati na HIV i druge SPI?

- Nakon analnog ili vaginalnog spolnog odnosa bez prezervativa ili ako prezervativ pukne ili sklizne.
- U novoj, isključivo seksualnoj vezi.
- Bez isključivo seksualne veze: jednom ili više puta u godini, ovisno o broju seksualnih partnera.
- Ako je jedan seksualni partner pozitivno testiran na HIV ili druge SPI.
- Ako se pojave simptomi.

Ne preporučuju se isti testovi za sve osobe. Zatražite savjet stručne osobe vezano za vašu situaciju.

Gdje se mogu testirati i koliko koštaju testovi?

Testovi se mogu obaviti u centrima za testiranje, centrima za seksualno zdravlje, savjetovalištima (tzv. checkpoints), bolnicama ili u određenim ordinacijama. Testovi se obavljaju vađenjem krvi (iz vene ili prsta) i lokalnim brisom iz vagine, anusa, mokraćovoda, usta ili analizom urina, ovisno o seksualnim praksama i vrsti infekcije. Testove plaća zdravstveno osiguranje ako ih propiše liječnici i ako ispunjavaju uvjete sklopljenog osiguranja (franšiza, samopridržaj). Neki stručni centri nude anonimne testove po povoljnijim cijenama.

Kako mogu smanjiti rizik od SPI?

- Moguće je cijepljenje protiv hepatitisa A i B, protiv humanih papiloma virusa (HPV) i majmunskih boginja (Mpox). Na taj se način smanjuje ili čak sprječava rizik od infekcije. Posavjetujte se s liječnikom o tome da li se preporučuje cijepljenje i koje dolazi u obzir.
- Tijekom penetrativnog analnog, oralnog i vaginalnog spolnog odnosa koristite prezervativ. Upotreba prezervativa vrlo učinkovito smanjuje rizik od infekcije HIV-om tijekom analnog ili vaginalnog spolnog odnosa. Prezervativi istovremeno smanjuju rizik od prijenosa drugih SPI.
- Koristite igračke za seks samo za jedan otvor (anus, vagina, usta). Kod svake nove osobe ili tjelesnog otvora koristite novi prezervativ za igračke za seks. Osim toga: redovito ih čistite i dezinficirajte.
- Testiranje na SPI smanjuje mogućnost prijenosa infekcija. Na taj se način infekcije mogu tretirati i izbjeći negativne posljedice. S time se može izbjeći daljnja zaražavanja. Posavjetujte se o tome da li se preporučuju testiranja i koja dolaze u obzir.

- Daljnje preporuke prilagođene osobnim potrebama možete pronaći u [testu Safer-Sex](https://lovelife.ch/testu-Safer-Sex) na stranici lovelife.ch

Redakcija: 2024, SEXUELLE GESUNDHEIT SCHWEIZ, Fondation suisse pour la santé sexuelle et reproductive ; ALECSS, Association suisse latine des spécialistes en santé sexuelle, Éducation – Formation – Conseil ; faseg, Fachverband sexuelle Gesundheit in Beratung und Bildung (Stručna udruga za seksualno zdravlje, savjetovanje i obrazovanje)

Medicinski lektorat: Dr. Vanessa Christinet

Sadržaj je realiziran uz financijsku podršku Saveznog zavoda za zdravstvo (Bundesamt für Gesundheit BAG)

Srpski/Bosanski/Hrvatski : <https://sexandfacts.ch/sr/seksualno-prenosive-infekcije>